

Tourism and Recreation

<https://dergipark.org.tr/tourismandrecreation>

E-ISSN: 2687-1971

Ulusal turizm plan ve politikalarını şekillendirmede turist rehberlerinin rolü üzerine ampirik bir değerlendirme

An empirical assessment of the role of tourist guides in shaping national tourism plans and policies

Hasan Ali Erdoğan^{1*}

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, hasanali.erdogan@erbakan.edu.tr, 0000-0002-1795-4607

MAKALE BİLGİSİ ARTICLE INFO

Araştırma / Research Article

Anahtar Kelimeler:

Turizm planlaması, Turizm politikası, Turist rehberleri ve planlama, Turizm rehberliği ve politika

Key Words:

Tourism planning, Tourism policy, Tourist guides and planning, Tourism guiding and policy

Gönderme Tarihi / Received Date:

06.04.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date:

28.06.2024

Yayınlanma Tarihi / Published Online:

30.06.2024

DOI:

[10.53601/tourismandrecreation.1466044](https://doi.org/10.53601/tourismandrecreation.1466044)

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türk turizm plan/politikaları oluşturulmasında turist rehberlerinin üstlenebileceği rollerin yine turist rehberleri gözyle değerlendirilmesidir. Son zamanlarda birçok farklı endüstri için de önemli bir bileşen olan turizm sektöründeki değişim, dönüşüm ve eğilimler çok hızlı gerçekleşmekte ve sektörde yönetim ve sürdürülebilirlik gün geçtikçe daha karmaşıklaşmaktadır. Dolayısıyla, turizm plan ve politikaları hızla gelişen endüstride oldukça belirleyici bir faktör haline almıştır. Hem turist talebini tahminlemede hem de arz olanaklarını şekillendirmede turizm plan/politikalarının güncel eğilimlerle uyumlu olması endüstrinin sürekliliği açısından oldukça önemlidir. Bu yüzden hem talebe hem arza hem de birbirine yönelik güvenilir verilerin toplanması, istatistiki verilere dönüştürülerek doğru yorumlanması, turizm plan/politikalarının etkinliğini belirlemektedir. Çalışmanın metodu olarak nitel araştırma (mülakat) yöntemi ve desen olarak da fenomenolojik araştırma deseni tercih edilmiştir. Katılımcılar, aktif görevli ve en az beş yıl iş tecrübesi olan turist rehberleridir. Çalışmanın bulguları arasında, plan/politika geliştirme süreçlerinde rehberlerin deneyimlerine başvurulmadığı, ancak dikkate alınması durumunda sahadaki reel gözlem ve deneyimlerin sürece değerli katkılar kazandıracağı, verilerin toplanmasında ise teknolojik ve hiyerarşik kanalların kullanılabilirliği tespitler sayılabilir. Çalışma hem teorik hem de pratik açılarından turizm plan/politika teorisyenleri, yapıcılar ve uygulayıcılarına çıktılar sunmaktadır. Çalışma, literatürde bu alana yönelik yapılmış pek çalışma olmaması sebebiyle önemli bir boşluğu doldurmaktadır ve bu yönüyle çalışma literatürde var olan çalışmaları derleyerek sunan bir çalışma değil, turizm endüstrisinin önemli bir meslek grubu ile yapılan ve grup üyelerinin gözlem, deneyim, bilgi-görgü ve birikimlerini yansıtan bir alan araştırması olması nedeniyle orijinaldir.

ABSTRACT

The purpose of this paper is to evaluate the role tourist guides can play in Turkish tourism plans/policies from the perspective of tourist guides. Changes, transformations, and trends in the tourism sector, recently proven to be important for many different sectors, are taking place very rapidly, and management and sustainability in the sector are becoming increasingly complex. Tourism plans and policies have therefore become a very decisive factor. It is important for the continuity of the sector that tourism plans/policies are compatible with the much-developing industry, both in forecasting tourism demand and in shaping supply opportunities. Qualitative research (interview) was chosen as the method of the study and phenomenological research design as the design. The participants are active-duty professional tourist guides with at least five years of professional experience. One of the outcomes of the study is that the guides' experiences are not consulted in the development plans and policies, but if considered, valuable contributions can be made through real observations and experiences from the field. The paper offers outputs for tourism plan/policy theorists, decision-makers, and practitioners from both theoretical and practical perspectives. Since there are few studies in the literature, the paper fills an important gap in the field, and the study is original as it is field research conducted with an important professional group of the tourism industry and reflects the observations, experiences, and knowledge of the group members.

1. Giriş

Kültür turizmi son zamanlarda ekonomik büyümenin temel itici güçlerinden biri olarak (Duman vd., 2007), ülkelerin ve bölgelerin kalkınmasında büyük önem taşımaktadır (Adedoyin vd., 2023; Antara & Sumarniasih, 2017; Chen, 2010). Turizm sektörü gıda, konut, ulaşım, alışveriş, eğlence ve diğer birçok boyutu ile kapsamlı bir sektördür. Bilgi teknolojisinin gelişmesiyle birlikte turizm endüstrisinde

kültürlere yönelme büyük ölçüde artmış (Balakrishnan vd., 2023; Li vd., 2023), deneyimler ve gözlemler yoluyla kültür turizmi, turizm planlamasında daha iyi ve daha doğru planlamalar yapmak için zengin fırsatlar sağlanmıştır (Reindrawati, 2023).

Kültür turizmi endüstrisinin önemli paydaşlarından birisi de kültür anlatıcıları olan turist rehberleridir (Rutledge, 2023; Shang vd., 2023). Tarihsel verilerinin derinlemesine analizi,

turizm uygulayıcılarının turizm pazarının ihtiyaçlarını, eğilimlerini ve değişikliklerini daha iyi anlamaya muhtaç olduğu sonucunu doğurmaktadır (Var & Gunn, 2020). Buradan, turistleri anlamının ve onların önceliklerini, düşüncelerini, eleştirileri ve övgülerini birebir yaşayarak sürekli tecrübe etmenin (Ozdemir & Eşitti, 2023), plan/politika uygulamaları hakkında paha biçilmez tecrübeler biriktirme imkânı sunabileceği anlaşılmaktadır. Nitekim, Nien vd. (2018) turist rehberlerinin birikimlerinin turizm kaynaklarının ve turistik ürünlerin tahsisini optimize etmede önemli veriler olarak düşünülmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Öte yandan bu veriler, planlamanın yerinde yapılarak uygulanması, turizm hizmetlerinin kalitesinin ve risklerinin değerlendirilmesi, talebin isabetli tahminlenmesi ve dolayısıyla arz kaynaklarının doğru yönetilmesi gibi hususlarda kaynaklık edebilir (Cohen, 1985).

Bu çalışma, özellikle kültür/miras turizmi gibi bilgiye dayalı turistik faaliyetleri planlayan, uygulayan ve turistler ile birlikte birebir deneyimleyen ve turistlerin her türlü takdir, eleştiri ve bakış açılarını gözlemleyen, turist rehberlerinin Türkiye'deki turizm planlaması ve politikalarına yönelik tutumlarına odaklıdır. Çalışmanın amacı, turist rehberlerinin bakış açısından mevcut turizm plan/politikalarının durumunun incelenmesi ve güncellenmeye muhtaç olan kısımların tespit edilmesi ve turist rehberlerinin alana nasıl katkılar sunabileceklerinin araştırılmasıdır. Diğer bir deyişle, turist rehberlerinin turizm planlamaları konusunda yapılan ile yapılması gerekenlere yönelik değerlendirmelerini ortaya koymaktır. Alanla yakından ilgili bir meslek grubu mensuplarından mülakat yöntemi ile doğrudan veriler elde edildiğinden, çalışma orijinaldir. Çalışmanın sonunda hem teorik hem de pratik çıktılar verilmiş, yapılan röportajların verileri ışığında turizm plan/politikası konusunda önerilerde bulunulmuştur.

2. Kuramsal Çerçeve

Hall turizm planlamasını, başarılı turizm gelişimi ve yönetiminin önemli bir unsuru olarak geniş bir sosyo-ekonomik biyo-fiziksel sistemin entegre bir parçası olarak görmek gerekliliğini (Hall, 2009, s. 53) bildirmektedir. Birçok çalışma da demokratik planlama süreçlerine geniş katılımın önemine dikkat çekmektedir (Bramwell & Lane, 2011; Elias vd., 2023; Marat vd., 2022; Ruhanen, 2013). Talebin isabetli tahminlenmesi, turizm planlamasının başarısını direkt etkileyen bir vasıta olarak (Olalı, 1990), endüstrinin devamlılığı için gereklidir. Modern planlama, ekonomik kalkınma, ulaşım ve eğitim (Çokişler, 2022) gibi diğer politika alanlarını da içeren karmaşık bir görevdir (DEHLG, 2007). Merkezi ve yerel yönetimler ile turizm planlaması arasındaki bağlantıyı inceleyen araştırmalar, turizm faaliyetlerine ilişkin veri eksikliğinin, yerel yetkilileri turizmin getirebileceği zorlukları yönetme fırsatından mahrum bıraktığını göstermektedir (McLoughlin & Maguire, 2022). Planlama sürecinde farklı birçok alandan güvenli verilerin temini esastır (Meschini vd., 2021). Kanıtın, politika ve programların tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde merkezi hale geldiği tartışılmakta (Head, 2008) iken, turizm planlaması açısından, turizm faaliyetlerine ilişkin dönütler ile güvenilir veri toplamak gün geçtikçe önemli hale gelmektedir (McCole & Joppe, 2014).

Turizm planlamasının, birçok teoriye dayandırıldığı, bu teorilerin sıklıkla birbirlerinden ayrı ele alınarak bütünleşik veya sistematik bir şekilde uygulanmadığı bildirilmektedir (Reid, 2003). Bu yaklaşımlar Tablo 1'deki şekliyle toparlanarak ortak ve karma bir planlama modeli şeklinde tanımlanmıştır. Turist rehberlerinin katkılarının, planlama yaklaşımlarının farklı aşamalarında ne tür katkılar sağlayabileceği tabloya çalışmanın yazarı tarafından eklenerek değerlendirilmiştir. Turizm planlaması yaklaşımları bazen en geniş katılımlı ve yasal örgüt olan devlet iradesinde politika analizi kategorisi ile tepeden aşağıya doğru olması gerektiği, aksi takdirde devlet müdahalesi ve kontrolü olmadan piyasa ekonomisinin verimsizlik, israf ve adaletsizlik üreteceği inancına dayanmaktadır (Friedmann, 1987). Türkiye'nin de benimsediği bu yaklaşımda turist rehberlerinin saha deneyimleri sistematik bir şekilde ve tip yönetmeliği kapsamında düzenli raporlar halinde toparlanarak değerlendirilmeye alınabilir.

Turizm planlaması kimi zaman öğrenici merkezli ve yalnızca bilime veya teknığe değil aynı zamanda yaygın olarak kabul edilen değerler ile sivil toplumdan kaynaklanan dönüştürücü uygulamalarını da kapsayan bir yaklaşım olmalıdır (Freire, 1990). Turist rehberlerinin sahadan edindikleri, turist, turizm yatırımcısı, yerel halk ve diğer turizm paydaşlarının mevcut plan/politikalara dönük değerlendirmeleri tam da bu noktada önem kazanmaktadır. Yani, Sosyal Öğrenme modelinde, karar verme sisteminde kişisel bilginin (yani sahadaki deneyimlerden elde edilen verilerin) meşruluğunu tanıyarak bazı temel özellikler belirtilmektedir (Stankey vd., 1999): (1) etkileşim ve müzakere için fırsatlar sağlamak (turist rehberliği mesleği temelde bu iki durum üzerinde icra edilmektedir), (2) bakış açılarını, bilgileri ve çıkarları bütünleştirmek (rehberler değerlendirmelerini sektör paydaşlarının neredeyse tamamını göz önüne alarak yapabilme tecrübesine sahip olduklarını röportajlarda belirtmişlerdir), (3) hem bilimin çıktılarını hem de vatandaşların sahip olduğu deneysel veya kişisel bilgilerini kabul ederek, geniş bir ilgi/bilgi anlayışına ulaşmak (rehberlik mesleği üniversitelerde alınan bilimsel/mesleki bilgi ile sahadaki verileri karşılaştırma fırsatı olan bir meslek örgütüdür), (4) görev merkezli bir eylem grubuna odaklanmak (rehberler çıktıkları her tur ve her eylemde görev odaklı çalışırlar), (5) öğrenme ve bireysel deneyim sürecinden geri bildirim sağlamak (turizm plan/politika yapımcılarının rehberlerin tecrübelerine başvurması). Bu planlama yaklaşımı, ütopyacılık, anarşizm ve tarihsel materyalizm anlayışlarından süzülerek sosyal reformcu, devrimci ruhlu ve toplumdaki alt sınıfın bakış açısını yansıtıcı özelliktedir (Mair & Reid, 2007). Bu modele göre turist rehberlerinin planlama/politika geliştirme süreçlerine katkısı hem problemi tespit etme merkezinde hem de çözüm üretme sürecinde bireyin ve toplumun önceliklerini yansıtıcı mahiyette değerlendirilmelidir.

Rehberli grup turları bilgi, eğlence ve sosyalleşme olanakları sunar (Rabotić, 2008), sadece destinasyona veya ev sahibi topluma yönelik olumlu/olumsuz bir algı oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda turistin deneyim kalitesinin artırılmasında aracılık görevi de görür (Weiler & Black, 2014). Anlatı yapmak, deneyim ekonomisinde giderek daha önemli hale gelmektedir (Löfgren, 2003), ancak aynı

zamanda, ziyaret edilen yerler, rehberlerin anlatımı sırasında kullandığı temalar, hikayeler ve kurgular aracılığıyla turistlerin hafızasına kazanılmaktadır (Dewar, 2000). Olumlu deneyimler, potansiyel turistler için en önemli ve güvenilir bilgi kaynağı olarak tekrar ziyaretlere ve olumlu yönlenelemlere yol açmaktadır (Chen & Tsai, 2007). Dolayısıyla turistin deneyiminde etkili olan tur rehberi (Haynes, 2015), deneyimlerin hatırlanmasını sağlayarak destinasyonu gelecekte tekrar ziyaret etme niyetlerini de etkileyecektir (Tung & Ritchie, 2011). Bu durum turizm politikaları ve planlama süreçlerinin başarı ve başarısızlığında etkin bir rol üstlenir. Turist rehberlerinin sahada biriktirdikleri deneyimler ve gözlemler ışığında yapacakları yorumlar alana yön verici mahiyette olabilir. Nitekim, Çapar ve Atçı yapmış oldukları araştırmada, tur rehberlerinin turlarına ilişkin yorum yapmalarının faydalı olacağını, duygusal durumların turistlerin davranışsal niyetlerini etkilemede önemli bir unsur olduğunu ifade ederek, rehberli miras turlarında unutulmaz tur deneyimleri üzerinde turist rehberi yorumlama performansının önemine dikkat çekmektedirler (Çapar & Atçı, 2023). Turistler ile hem rasyonel, profesyonel hem de yakın duygusal ilişkiler içinde iş yürüten rehberler, turistlerin turizm plan/politikalarına yönelik en samimi, içten ve apaçık beğeni, eleştiri, düşünce ve değerlendirmelerine tanıklık eden ölçülerdir.

Literatürde turist rehberliği ile ilgili birbirinden farklı pek çok araştırmaya rastlanmaktadır (Aire, 2019; Aslan & Çokal, 2016; Başoda & Varol, 2022; Cansu & Tanrısever, 2020; Eser & Haşimoğlu, 2020; Koçak & Kabakulak, 2018; Pelit & Gökçe, 2019; Temizkan & Ergün, 2020; Zengin & Atasoy, 2021). Ancak turist rehberlerinin turizm planlamasında üslenebileceği roller üzerine pek çalışmaya rastlanmamıştır. İdeal bir seyahat planının hazırlanması, ziyaret edilecek turistik mekanların ve ziyaret sırasının ve içeriğinin hedef kitleye göre dikkatlice belirlenmesini gerektiren uzun bir süreçtir (Deng vd., 2023). Bu yönüyle rehberlik mesleğinin çıktıları, her şeyden önce mikro boyutta da olsa bir planlama-uygulama ürünü iken (Black vd., 2019), makro boyutta da ülkesel ve bölgesel turizm planlarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Ne de olsa, kötü planlanmış turizm, destinasyonların fiziksel, sosyal, kültürel ve ekonomik ortamlarında kalıcı olumsuz izler bırakabilmektedir (Ap & Wong, 2001; İlter, 2021). Bilgi, donanım ve iletişim kabiliyetleri ile turist rehberleri (Irimías vd., 2021), sektörün paydaşları arasında önemli bir bağlantı mekanizması işlevi görür (Weiler & Black, 2015). Neredeyse sektörün tüm paydaşları ile teması bulunan turist rehberlerinin (Başoda & Aylan, 2023), günümüzde Solmaz'ın gözlemlediği gibi plan/politika geliştirme konularında proaktif bir rol üslendiği bilinmektedir (Solmaz, 2012). Çalışmalar ışığında, turist rehberlerinin bilgi birikimi ile donanımları, iletişim kabiliyetleri, hem turist (talep yönü), hem de hizmet sağlayıcılar (arz yönü) ile yakın temalarıyla oluşan alan tecrübelerinin kıymetli ve eşsiz olduğu yorumu yapılabilir. Bu durumda, turizm planlamasına dair turist rehberlerinin turizmin işleyişini nasıl değerlendirdiği, neler önerdiği ve ne tür eleştiriler getirdiği gibi değerli çıktılar dikkate alınmalıdır.

3. Yöntem

3.1. Çalışmanın Tasarımı

Bir çalışma için belirli bir araştırma tasarımının seçilmesine ilişkin kararlar esas olarak çalışmanın amacına dayanmaktadır (Patton, 1990). Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki profesyonel turist rehberlerinin saha deneyimlerinin, Türk turizm politika ve uygulamalarının özünü oluşturan turizm planlama süreçlerine yapabileceği katkıların araştırılmasıdır. Yönetim planları için özellikle faydalı olabilecek veriler sağlayan nitel araştırmalarda (Bramanti vd., 2011) araştırmacılar temel olarak bireylerin bakış açılarını betimsel olarak yakalamakla ilgilenir (Wertz vd., 2011), böylece bu bireyler tarafından oluşturulan anlamları derinlemesine keşfedebilir (Bogdan & Biklen, 2007; Creswell, 2013) ve bütünü görebilme imkânı sunar (Kozak, 2017). Bu amaç doğrultusunda çalışma için temel nitel araştırma tasarımı tercih edilmiştir (Bengtsson, 2016), çünkü çalışmada nicelik veya sıklık açısından (Denzin & Lincoln, 2000) ya da istatistiksel yöntemlerle (Bogdan & Biklen, 2007; Corbin & Strauss, 2008) değil, daha çok deneyim ve yorumlardan yararlanılmıştır (Merriam, 2014; Nakip & Yaraş, 2017). Çalışma, turist rehberlerinin saha deneyimlerine dayalı gözlemlediklerini ve bu deneyimlerini nasıl yorumladıklarını ve bunlara ne gibi anlamlar yüklediklerini araştırdığından, daha çok fenomenolojik bir karakter taşımaktadır. Burada çalışmanın amacının, birden fazla katılımcının dünyasına dair içgörü kazanmak, her daim maruz kaldıkları turizm politika uygulamalarına ilişkin bakış açılarını keşfetmek ve kendi deneyimleri etrafında inşa ettikleri gerçeklikleri ortaya çıkarmak olduğu için fenomenolojik araştırma desenini kullanmıştır (Bogdan & Biklen, 2007; Fraenkel & Wallen, 2006). Daha belirgin olarak, mevcut çalışma, katılımcıların turizm planlaması ve politikası kavramlarının temel niteliklerine ve kendi saha deneyimlerinin alana nasıl bir katkı yapabileceğine ilişkin bakış açılarını ve deneyimlerinin turizm planlama sürecini geliştirmedeki etkililiğinin boyutlarını araştırmak için fenomenolojik araştırma tasarımı tercih edilmiştir.

İnsanların yalnızca deneyimlediklerini bilebilecekleri fikrinden yola çıkan (Patton, 1990), fenomenolojik çalışmaların temel kaygısı, ilgi olgusunu katılımcıların kendi bakış açılarına veya deneyimlerine dayalı olarak anlamaktır (Merriam, 2014). Ayrıca fenomenologlar tek bir olayın birden fazla yorumu veya gerçekliği olduğuna inandıklarından (Merriam, 2014), birçok kişinin yaşamış deneyimlerine odaklanırlar (Marshall & Rossman, 2011). Bu açıdan profesyonel turist rehberleri, planlanandan bağımsız gerçekleşebilen ve gerçekliğin sosyal olarak inşa edilmesi nedeniyle aynı deneyimin farklı kişiler tarafından farklı şekillerde yorumlanabileceğini (Bogdan & Biklen, 2007) gözlemleme fırsatına sahip kişilerdir. Bu nedenle fenomenolojik çalışmalar, katılımcıların ilgilendikleri olguya ilişkin algılarında ve tepkilerinde neyin önemli olduğunu açıklamaya çalışır (Creswell, 2013). Bu doğrultuda, nitel araştırmaya dayanan bu çalışma, bireylerin bakış açılarını detaylandırmış, mülakat verileri sonucunda turist rehberleri bakış açısıyla, eleştiriler, öneriler ve amaçlanabilen temel nitelikler konularında çıktılar sunmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın değeri, sahada aktif çalışan kişilerin yaşamış deneyimlerine ve görüşlerine dayanan bulguların derinliğinde ve zenginliğinde yatmaktadır (Creswell, 2013; Marshall & Rossman, 2011). Çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi,

Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunun, 18116 sayılı başvuru Etik Kurul tarafından değerlendirilmiş olup, başvurunun bilimsel araştırma etiği açısından “Uygun” olduğuna 6/02/2024 tarih, 04 toplantı sayısı ve 024/169 karar numarası ile karar verilmiştir.

3.2. Çalışma Soruları

Çalışmada turizm planlamasında turist rehberlerinin olası rolü üzerine detaylı bir literatür taraması yapılmış, çalışmanın hedefleri geliştirildikten sonra görüşme soruları (Montoya, 2016) düzenlenmiştir. Literatürden oluşturulan soru havuzu ile müteakip adımlar üzerinde çalışılmıştır. Soruların güvenilirliğini ve geçerliliğini kontrol etmek için soruları üniversite sektöründen, özellikle turizm pazarlaması, yönetimi ve planlaması ile ilgilenen uzmanlarla tartışılmıştır (Krefting, 1991; Smith, 2003). Geri bildirimlerde etik kurul raporunda belirtilmiş olan sorulardan bazılarının çalışma dışında bırakılması kararlaştırılmış, bir soruda (4.soru), daha anlaşılır olması için kısmi bir düzeltme yapılmıştır. Ayrıca, dört potansiyel görüşmeci üzerinde pilot uygulama yapılmış, prosedürlere ilişkin geri bildirim alınmıştır. Ana görüşme soruları, görüşülen kişilere yöneltilmiş ve görüşmeler sırasında, görüşme metniyle ilgili bazı tamamlayıcı sorular (follow-up questions) da değerlendirilmiştir. Çalışmada şu yarı-yapılandırılmış açık uçlu araştırma sorularına cevap aranmıştır:

- Turizm planlaması ve politikası denince ilk aklınıza gelen bilgiler nelerdir?
- Türkiye’de turizmi planlama ve yürütme işini kimler hangi verilere dayanarak yürütmektedir ve bu sürece dahil edilmesi gerektiğini düşündüğünüz kurum kuruluş ve meslek örgütleri nelerdir?
- Türkiye’de turist rehberleri bu amaca hizmet etmekte midir? (Plan/politika yapımcılar rehberlerin tecrübelerine yeterince önem veriyorlar mı?) Düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz?
- Sizce, turizm planlaması ve politikalarına yön verme konusunda turist rehberlerinin gözlem ve deneyimlerinden nasıl faydalanılabilir?

3.3. Katılımcılar

Nitel araştırmalarda örneklem seçiminin doğrudan araştırmayla ilgili olması gerektiğinin altını çizilmektedir (Merriam, 2014). Ayrıca, nitel araştırmacıların yalnızca kişileri seçmediği, aynı zamanda araştırmanın araştırma sorularıyla ilgili olabilecek ortamları, olayları ve süreçleri de seçtikleri ortaya konmaktadır (Maxwell, 2013). Özellikle fenomenolojik araştırmalar için Creswell (2013), katılımcıların incelenen fenomeni deneyimleyen bireyler olması gerektiğini ve bu sayede yaşadıkları deneyimlere ilişkin hikayeler anlatabilmelerini önermektedir. Buna göre bu fenomenolojik çalışmada katılımcılar sadece ve tamamen profesyonel turist rehberi ile sınırlandırılmıştır, çünkü çalışma alanımız direkt olarak (Miles & Huberman, 1994), bu grup üyeleridir. Amaçlı örnekleme stratejisi, araştırma soruları için en uygun ve özgün bilgilerin sağlanabilmesi için belirli ortamların veya kişilerin kasıtlı olarak seçilmesini önerir (Maxwell, 2013). Dolayısıyla, rehberlerin araştırma olgusuna

ilişkin farklı deneyimleri (Creswell, 2013), temelde araştırma sorularına doğrudan kaynaklık edici mahiyettedir.

Nitel araştırmalarda araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliğine tehdit oluşturmaması için uygun sayıda katılımcının seçilmesi önemlidir. Ancak Patton'un (1990) da belirttiği gibi, bir araştırmanın bulgularının geçerliliği ve anlamlılığı örneklem büyüklüğünden çok, katılımcıların iyi örneklenmesi ve dolayısıyla araştırmanın bilgi zenginliğiyle ilgilidir. Örneklem büyüklüğü çeşitli önceliklere bağlı olsa da nitel araştırmalardaki en önemli öncelik araştırmanın amacı ve veri doygunluğu ile ilgilidir (Marshall & Rossman, 2011). Bu bağlamda Lincoln ve Guba (1985), doyum noktası hakkında temel olarak katılımcılardan yeni bir bilgi gelmediği bir durumu ima etmektedir. Fenomenolojik bir çalışmanın özellikle örneklem büyüklüğüne ilişkin ise çeşitli öneriler bulunmaktadır. Örneğin, araştırılan olguyu deneyimleyen 5 ila 25 kişiyle görüşme yapılmasını önermektedir (Polkinghorne, 1989). Ayrıca, Yıldırım ve Şimşek ise fenomenolojik bir araştırma için örneklem büyüklüğünün 10 civarında olmasını önermektedir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Çalışmada, amaçlı örnekleme tekniğine dayanarak, örnekleme prosedürleri ve kararlarının ayrıntılı bir şekilde tanımlanması ve gerekçelendirilmesinin yanı sıra veri doygunluğu da dikkate alınarak bu çalışmanın örnekleme Kültür ve Turizm Bakanlığına kayıtlı ve aktif vizeli olarak görev yapan 10 profesyonel turist rehberinden oluşmuştur. Her bir rehberin en az 5 yıl süreli iş tecrübesinin olmasına dikkat edilerek (Tablo 2), cinsiyet ve yaş gibi biyografik özelliklere bakılmamıştır (Christensen vd., 2014). Katılımcı rehberlerin iş tecrübe yılı ortalaması yaklaşık 20 senedir.

3.4. Veri Toplama-Görüşme

Marshall ve Rossman, nitel araştırmalarda veri toplamanın dört temel yöntemi olduğunu belirtmektedir: ortama katılma, doğrudan gözlem, görüşme ve belgeleri analiz etme (Marshall & Rossman, 2011). Creswell ayrıca sürekli olarak yeni veri biçimleri ortaya çıksa da bunların gözlemler, görüşmeler, belgeler ve görsel-işitsel materyaller olmak üzere dört temel tür altında sınıflandırılabilirliğini savunmaktadır (Creswell, 2013). Fenomenolojik araştırmalarda veri toplama büyük ölçüde katılımcılarla yapılan derinlemesine görüşmelere dayandığından (Marshall & Rossman, 2011) ve bu durumun katılımcı dünyasında özgün iç görülerin ayrıntılı tespitini yapma imkânı sunduğundan (Creswell, 2013), bu fenomenolojik çalışmadaki veriler görüşme yoluyla toplanmıştır. Görüşme, katılımcıların konu üzerine kendi hikâyelerini, kendi perspektiflerinden anlatmasına imkân sağlar ve anlatılar o konuya dair oluşturulmuş anlamları ifade eder. İnsanlar hikâyelerini anlatırken deneyimlerinin ayrıntılarını bilinç akışlarından seçerler (Butcher, 1902). Hikâye anlatmayı anlam oluşturma deneyimine dönüştüren şey, deneyimin belirgin ayrıntılarını seçme, bunlar üzerinde düşünme, onlara düzen verme ve dolayısıyla onları anlamlandırma sürecidir (Schutz, 1967, s. 12). İnsanların deneyimlerini anlatırken kullandıkları her kelime, bilinçlerinin bir mikrokozmosudur (Vygotsky, 1987, s. 237). Böylece, görüşme, biri diğerine bilinçli bilgi sağlayan en az iki kişi arasındaki amaçlı bir konuşma veya tartışma (Bogdan & Biklen, 2007), iki kişi arasındaki görüş alışverişi ve

özellikle bir bireyin yaşamış deneyimlerini genellikle derinlemesine anlatabilme fırsatı sunan bir strateji (Marshall & Rossman, 2011) olarak tanımlanmaktadır. Bu gerekçelerle, çalışmanın amacına uygun en güvenilir yönteminin doğrudan veri sağlayacağı düşünülen görüşme tekniği olduğuna karar verilmiştir.

Turist rehberleri ile yapılan görüşmeler, 7 rehber ile yüz yüze ve 3 rehber ile telefon-mail yoluyla 23-26 Mart 2024 tarih aralığında gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşmeler yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Görüşmelerin geliştirilmesine yönelik olarak görüşme verileri toplanmış ve sırasıyla şu prosedürler izlenmiştir: (i) verilerin yazıya geçirilmesi, (ii) analiz edilmesi, (iii) geçerliliğin kontrol edilmesi ve (iv) rapor edilmesi (Montoya, 2016; Sewell, 2006; Turner, 2010).

4. Bulgular

Araştırmada ele alınan araştırma soruları doğrultusunda, sonuçlar iki ana tema altında toplanmıştır. Buna göre, birinci kısımda, rehberlerin, Türk turizm planlama ve politikalarına yönelik bilgi birikimleri ile süreçteki karar verme mekanizması ve niteliklerine ilişkin ilk iki sorunun yanıtlarına dair sonuçlar değerlendirilmiştir. İkinci kısımda ise, rehberler tarafından deneyimlenen ve gözlemlenen turizm uygulamalarında gerekli olduğu tespit edilen niteliklere dayanarak, Türkiye'deki profesyonel turist rehberlerinin alana hâlihazırda bir katkı sağlayıp sağlamadıkları ile imkân sağlanması durumunda nasıl katkılar sağlayabilecekleri (üç ve dördüncü sorular) üzerine toplanan verilerin sonuçları değerlendirilmiştir.

Birinci soru olan “Turizm planlaması ve politikası denince ilk aklımıza gelen bilgiler nelerdir?” sorusuna ilişkin olarak katılımcıların ilk etapta genellikle kitabi bilgilere dayalı bir tanımlamalara odaklandıkları görülmüştür. Verilen bilgilerle turist rehberleri, genellikle, yabancı ve yerli misafirlerin sayıları esasa alınarak ihtiyaçlarına göre ziyaret mekânlarının düzenlenmesi ve yine sayısal veriler ışığında o bölgenin ekonomik olarak turizmden maksimum fayda sağlaması için yapılması gereken düzenlemelerin ilk akla gelen ifadeler olduğu görülmüştür. Ayrıca, planlamanın temini ve tesisi konularında daha çok kamu eliyle yapılması gerekenlere yönelik bir beklenti olduğu belirtilmiştir. Ek olarak, görüşme sonuçları göstermiştir ki Türkiye’de akla gelen ve aktarılan ilk veriler arasında turizm planlama ve politikalarının başarısızlığına olan vurgu gözden kaçmamıştır. Türkiye’ye gelen ziyaretçi profilinin hala yoğun olarak güneş, kum, deniz arzına yönelen organize kitle turistinde kalması, planlamanın ve buna yönelik politikanın oldukça zayıf kaldığına bir gerekçe olarak gösterilmiştir. Özellikle turizm arzının yönetilmesine yönelik politikadaki eksikliklerle birlikte, öncelikli olarak uzun dönemli politikaların, sonrasında ise orta ve kısa dönemli planlamaların radikal bir şekilde yeniden şekillendirilmesinin ve yürürlüğü konmasının aciliyetine vurgu yapılmıştır. Bir katılımcı ifadesi durumu açıklayıcı mahiyettedir:

Turizm planlaması ve politikası birlikte anlam kazanan bir süreçtir. Birbirinden bağımsız düşünülmemesi gerekir çünkü planlama sadece turizm paydaşlarının yerine getirmesi gereken bir durumdan ziyade ulusal anlamda devlet veya hükümet kararlarını da içinde

barındırmak zorundadır. Turizm Planlaması geleceğe yönelik kısa, uzun ve orta vadeli olarak turizm kaynaklarının en etkin şekilde kullanılmasını öngörürken (planlamanın özelliklerini dikkate almak koşuluyla) politika ise planlamayı destekleyen bir karar verme sürecidir (TR-3).

Ayrıca turizm plan ve politikalarına dair son yıllarda çabalar olduğu ama bu çabaların da olmadığı, bu nedenle Türkiye turizm manzarasına havadan bakıldığında çarpık bir planlama ve politika söz konusu olduğu ifade edilmiştir.

Turizm ile tanıştığım günden beri, bürokrasinin, özel sektörün, akademisyenlerin ve basının da hazır bulunduğu sayısız toplantı ve çalıştay gördüm. Turizm politikası ve planlaması ile ilgili müthiş çalışmaları. Hepsi birbirinden güzel fikirler ve reaksiyonlar barındırıyordu. İlk aklıma gelen, hemen hemen bütün bu çabalara ait dosyaların tozlu raflarda unutulduğu ve sözde kalması, bir türlü hayata geçirilememesidir. Oysa irade gösterilse idi turizmin her dalında bir numara olmamız kaçınılmazdı. Sonuç ne biliyor musunuz; bu ülkede bir Turizm planlaması ve politikası uygulamaya dönük hiç olmadı (TR-7).

Birinci sorunun bulguları arasında ikinci sorunun da yanıtını oluşturabilecek verilere ulaşıldığı görülmektedir. Buradan hemen ikinci soru olan “Türkiye’de turizmi planlama ve yürütme işini kimler hangi verilere dayanarak yürütmektedir ve bu sürece dâhil edilmesi gerektiğini düşündüğünüz ilave kurum, kuruluş ve meslek örgütleri nelerdir?” sorusuyla rehberlerin örgütsel yapıya, plan ve politika belirleyicilerine dair bakış açılarına yönelik verilere geçilmiştir. Genel olarak, rehberler arasında sorunun muhatabı olarak ve en kısa haliyle devlet, hükümet, kamu kurumları (Turizm Bakanlığı, Çevre Şehircilik Bakanlığı, Orman Bakanlığı vb.), turizm işletmeleri, turizm çalışanları, turizm birlik ve kuruluşları (TURSAB, TUREB), yerel yönetimler ve yerel halk görülmektedir. Ayrıca, arz talep dengesi ve turizm politikalarının sadece bakanlık düzeyinde olmaması gerektiği, TUREB, TURSAB, TUROB ve Turizm belgeli işletme sosyal toplum kuruluşlarının ortak üyesi olduğu bir komisyon halinde belirlenerek objektif olarak sürdürülmesi gerektiği üzerine genel bir kanı olduğu tespit edilmiştir. Turist rehberlerinin turizm planlaması ve politikaları üzerine oldukça detaylı bilgi sahibi oldukları yapılan mülakatlardan anlaşılmaktadır.

Turizm Bakanlığı turizm birlik ve kuruluşlarından, Türkiye istatistik kurumundan görüş alarak plan ve politika geliştirmektedir. Birincil veri kaynakları yabancı turistler açısından Gümrük ve Dış Ticaret Bakanlığı, TURSAB, TÜİK gelirken yerli turistler için ise turizm işletmeleri, Emniyet Genel Müdürlüğü ve yine TÜİK tarafından sağlanan veriler turizm talebini belirlemektedir. Yıllara göre gerçekleşen turizm talebine karşılık gelecek arz ve sonraki yıllarda gerçekleşmesi olası turizm talebi ile turizm arzının dengelenmesi açısından turizm Bakanlığı Plan ve politikalar gerçekleştirmek durumundadır. Turizm talebini; bireylerin ve toplumların ekonomik, sosyolojik ve psikolojik durumları etkilerken doğal

olarak reklam ve tanıtım gibi diğer faktörlerde turizm talebini etkilemektedir. Kısacası talep istek ve satın alma gücüyle yakından ilişkili olduğu gibi turizm arzına konu ülkenin güvenlik durumu, fiyatlar genel düzeyi, turizm çekicilikleri ve kaynakları, turizm kapasitesi, demografik özellikler, yasa ve kanunlar gibi birçok değişken talebi etkilemektedir (TR-8).

Röportaj çıktılarında da anlaşılacağı gibi planlama ve politikalar üzerinde detaylı bilgiye sahip turist rehberlerinin birçoğu kendilerini bu alana katkı yapabilen ya da yapabilecek meslek grupları arasında görmemektedir. Buradan bilerek ya da bilmeyerek turist rehberlerinin planlama ve politikalarda etkin katkı sağlayabilmelerinin doğal olarak düşünülen bir durum olmadığı sonucuna çıkılabilir. Oysa röportaj çıktılarında planlama ve politikanın şekillendirilmesinde sadece bakanlık, sermaye grupları, TÜRSAB, kalkınma ajansları ve tur operatörlerinin değil turizm fakültelerinin ve işçi sendikalarının da kesinlikle yer alması gerektiğine vurgu yapılmasına rağmen, turist rehberlerinin konuya dâhil edilmemesi kayda değer bulunmuştur. Özetle, çalışma bulgularının birinci kısmında, profesyonel turist rehberlerinin Türkiye’de turizm planlaması ve politikalarının tanımı, önemi, içeriği ve örgütsel yapısı alanlarında oldukça donanımlı ve bilgi sahibi oldukları, ancak kendilerinin bu konularda önemli veriler sağlayarak sürece dâhil olmaları konusunda hiçbir ifadelerinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

ki hayır! Ne odalar ne de diğer devlet kurumları bu konuya hiç önem vermemektedirler (TR-2). Planlamacı ve politika yapımcıların rehberlerin tecrübelerine yeterince önem vermediklerini düşünüyorum. Nedeni ise tepe yönetim açısından bakıldığında henüz kurumsallaşmış bir yapının oluşmamasından kaynaklandığını düşünüyorum (TR-3). Türkiye’de turist rehberleri bu amaca hizmet etmemektedir. Planlamacı ve politika yapımcılar, rehberlerin tecrübelerine yeterince önem vermiyorlar. Sebebi, TUREB’in yeterince bu konuda etkin olamamasıdır. Belki de TUREB’in, meslek odası olarak, enerjisini daha çok rehberlerin özlük hakları vb. konularda kendini ön plana çıkardığından kaynaklanabilir (TR-4). Rehberler yol göstericidir ancak kimsenin önem verdiği yok. Eşyanın tabiatına aykırı olarak sistem dışı bırakılmıştır. Nedenlerden sadece biri önemli; ülkenin içinde bulunduğu politik durum sebebiyle Meslek Odaları Temsilcilerinin kabul görmemesi ve bu Temsilcilerin de pasif kalması (TR-5).

Verilen yanıtlardan, rehberlerin Türkiye Cumhuriyeti’nin turizm plan ve politikalarının şekillendirilmesinde herhangi bir sorumluluk üstlenmedikleri, katkı sunmadıkları ve hatta bu konuda süreç dışında tutuldukları tespit edilmiştir. Buradan teorik olarak rehberlerin sürece destek verip veremeyecekleri,

Tablo 1. Planlama Teorilerinin Entegrasyonu

Makro Planlama Teorileri (Friedmann)	Uygulama Teorileri (Rothman)	Vatandaş Katılımı Teorileri (Arnstein)	Katılım Odak Noktası (Reid)	Turist Rehberleri Yaklaşımı (Erdoğan)
Sosyal Reform Politika Analizi	Sosyal Planlama	Manipülasyon Terapi Bilgilendirme	Yönetilen Değişim	Bireysel Deneyime Dayalı Sosyal Olgunlaşma
Sosyal Öğrenme	Yerel Kalkınma	Danışmanlık Yerleştirme Ortaklığı	Uyarılmış Değişim	Bireysel Deneyime Dayalı Toplumsal Kalkınma
Sosyal Mobilizasyon				
Radikal Planlama	Sosyal Eylem	Yetkilendirilmiş Güç Vatandaş Gücü		

Kaynak: Reid (2003, s. 124)

Çalışma bulgularının ikinci kısmında “Profesyonel turist rehberlerinin sahada edindikleri tecrübe ve deneyimleri turizm planlama ve politikalarına katkı sağlayıcı mıdır, hâlihazırda bu veriler planlama süreçlerinde dikkate alınıyor mu? Sorularına dair veriler ele alınmıştır. Bu bağlamda üçüncü soru “Türkiye’de turist rehberleri bu amaca hizmet etmekte midir?” yani “Planlamacı ve politika yapımcılar rehberlerin tecrübelerine yeterince önem veriyorlar mı” şeklinde sorulmuştur. Katılımcıların tamamının bu soruya “hayır” diyerek mevcut durumda elde edilen verilerin reel uygulamalara dâhil edilmediği, yön verici olmadığı, hatta hiç önemsenmediği şeklinde bildirilmiştir.

Planlama-politika konusunda yeteri kadar itibar görmediği açık ve net olarak karşımıza çıkmakta. Bir işletme olarak değil de hizmet veren bireysel bir grup olması ve bazı gruplar olarak maalesef yük olarak görülmesi, turizm politikaları planlamasında yeteri kadar yer bulamaması a sebep oluyor (TR-1). Ne yazık

verebilirler ise ne tür destek verebileceklerine dair verilere geçilmiş ve dördüncü ve son soru “Sizce, turizm planlaması ve politikalarına yön verme konusunda turist rehberlerinin gözlem ve deneyimleri katkı sağlayıcı olabilir mi? Nasıl?” sorusunun bulguları değerlendirilmiştir. Soruya genel olarak tüm rehberlerin değerlendirmeleri “doğrudan katkı sağlayıcı olabilir” şeklindedir. Rehberler arasında böylesi bir katkıyı genellikle rehberlerin görevi gereği bile yapması istenebileceğine dair bir kanaatin yangın olduğu izlenmiştir. Öyle ki, yerli ve yabancı turistler ile en yakın ve uzun süreli iletişimde olduklarından turizm arz ve talepleri hakkında çok isabetli önerilerde bulunacakları konusu tüm mülakat yapılan katılımcıların ortak görüşüdür. TR-9 kodlu rehberden alınan veriler durumu açıklayıcı mahiyettedir.

Turistlerle en çok zaman geçiren meslek gruplarının başında turist rehberleri gelmektedir. Dolayısıyla bir turist rehberi turizm talebini sürekli bir şekilde gözlemlediği için ziyaretçilerin tercihlerinden,

memnuiyetlerine ve de satın alma davranışlarına kadar oldukça geniş bir spekturumda canlı bilgiye sahiptir. Ek olarak turist rehberleri sadece kültür turistleri ile değil diğer turist tipleriyle de etkileşimdedirler. Dolayısıyla turizm talebinin heterojen özelliklerini en iyi bilen meslek gruplarından ve rehber kanımca sürece en değerli katkıyı sağlayacak verilere sahiptir (TR-9).

Nasıl sorusuna gelince ise rehberlerin dağınık bir düşünce içinde oldukları, her birinin farklı farklı değerlendirmeleri olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmacıya göre bu durumun temel sebebinin, ‘rehberlerin bugüne kadar bu konularda pek kafa yormadıkları ya da önceden düşünülmüş hazır bir cevaplarının bulunmaması’ olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bazı rehberler katkının bireysel, aracısız ve doğrudan karar vericilere ulaştırılmasının doğru olacağını, bunun için CİMER gibi doğrudan iletişim kanallarının tesis edilmesini ve böylece güvenli veri akışı sağlanmasının uygun ve makbul olacağını belirtmişlerdir. Bazı diğer turist rehberleri ise turist odaları ya da TUREB gibi kurum ve kuruluşlar aracılığı bu deneyimlerin karar vericilere ulaştırılmasını yerinde bulurken, yine hala başka bazı rehberler de temsili komisyonlar aracılığı ile sahadaki deneyimin karar alma sürecine yansımalarının daha yerinde olacağını belirtmişlerdir.

TUREB kendisine bağlı odalardan ve odalara kayıtlı gönüllü rehberlerden düzenli raporlar talep edebilir. Odalar gelen raporları sentezleyip TUREB’e iletir. TUREB’de odalardan gelen raporları düzenleyip Bakanlığa iletebilir (TR-9), TÜRSAB’la paylaşabilir (TR-3). Turist rehberleri, turizm konusunda (arz-talep-şikayetler-eksiklikler.vb) her türlü istek, öneri ve görüşlerini bildirebileceği online bir site ile turizm bakanlığına aracısız ulaşabilmelidir (TR-3). TUREB yetkilileri önce rehber odalarıyla toplantılar yapıp beklentileri öğrenip, daha sonra bir ekip olarak bu talepleri öncelik sıralaması yaparak turizm politikalarının şekillenmesinde katkı sunabilir. Özel ihtisas komisyonlarında yer alarak bu taleplerini iletebilir (TR-6). Bakanlık komisyonlarına TUREB’in dahil edilmesi gerekir. Fakat TUREB bu tür bir çalışmaya sahadan veri topladıktan sonra katkı sağlayabilir. Turistlerin talebini ve sektörün aksayan ya da çalışmayan yönlerini bizzat uygulama esnasında tespit ederek yapabilir (TR-5).

Sorunun yanıtına farklı bir açıdan açıklık getirmesinden ötürü TR-7 kodlu rehberin ifadeleri ayrıca belirtmeye değer bulunmuştur. Turist rehberlerinin alandaki önemli deneyimleri ve biriktirdikleri verilerin planlama ve politika geliştirme sürecinde, talep tahminlemesi, arz yönetimi ve turizmin geleceğine yönelik projeksiyonlarda temsil edilememesinin gerekçesini, süreçteki karar vericilerin rehberlik tabanlı olmamalarından kaynaklandığı ve alanda ne kadar önemli verilerin gözlemlenebilir olacağını bilmiyor olabileceklerine dayandırmasıdır. Burada verilecek katkının üniversite eğitimi ile de ilişkilendirilmiş olması çalışmaya başka bir bakış açısı kazandırmıştır. Değerlendirme şöyledir:

Henüz turist rehberleri tecrübelerinin turizm planlama ve politikası üzerinde etkili olduğunu düşünmüyorum.

Sorunun kaynağına inerek turizm fakültelerinde turizm işletme bölümü, turizm rehberlik bölümünden çok daha yerleşmiş ve kabul görmüş bir bölümdür. Türkiye’de turizm sektöründe yöneticiler yüksek oranda turizm işletme mezunlarıdır. Üniversitelerde turist rehberleri akademisyen olarak yeterli sayıda bulunmamaktadır. Turist rehberliği bölümleri derslerine turizm işletme hocaları girmektedir. Turizm rehberleri yeni yeni akademik camiaya girmektedir. Önümüzdeki 10 yılda akademisyen turist rehberlerinin turizm sektöründe karar verici makamlarda görev alma şansı artacaktır. Karar verme yetkisi olan rehber tecrübelerinin etkisini de kararına yansıtacaktır (TR-7).

Genel bir değerlendirme ile mülakat verileri arasından dağınık haldeki bazı bulgular da toparlanacak olursa, profesyonel turist rehberleri kendi tecrübelerinin önemsenmediğini ve plan/politika yapımcılarının vizyonunun başarı ve başarısızlıkta önemli olduğunu, asla tabandan tavana değil tepeden inme uygulamalar ile karşılaştığını ifade etmişlerdir.

“... ben kendi bildiğimi yaparım diyen yöneticiler (TR-7)”, “... iller arasındaki bile yönetici vizyon farkını net bir şekilde görebiliyoruz (TR-8)”, “Rehberler yol göstericidir ancak kimsenin önemsemediği yok. Eşyanın tabiatına aykırı olarak sistem dışı bırakılmışlardır (TR-5)”, “Turizm rehberleri katkı yapsalar da karar vericiler önemsemediğinden etkileri olmaz (TR-4)”, “Ne odalar ne de diğer devlet kurumları bu konuya hiç önem vermemektedirler (TR-2)”, “Planlama konusunda rehberlerin yeteri kadar itibar görmediği açık ve net olarak karşımıza çıkmaktadır (TR-1)

Çalışmanın bulgularına dönük her iki tema da özetle değerlendirilecek olursa, rehberlerin turizm plan ve politikaları ile yakinen ilgili ve bilgili oldukları, sürece belirleyici mahiyette katkılar yapabilecekleri, bunun için istekli ve hevesli oldukları tespit edilmiştir. Ancak reel süreç açısından ise rehberlerin saha deneyimlerinin yürürlükte olan aktif plan ve politikalara dahil edilmediği ve göz ardı edildiği anlaşılmıştır. Katılımcı rehberlerin deneyimlerinden derlenmiş farklı bakış açıları ile reel öneri ve değerlendirmeler bu çalışmanın Sonuç ve Tartışma kısmında verilmiştir.

5. Sonuç ve Tartışma

Türk turizm plan/politikaları oluşturulmasında turist rehberlerinin üstlenebileceği rollerin yine turist rehberleri

Tablo 2. Katılımcı Kodları Alanları ve İş Tecrübeleri

Kod	Rehberlik Alanı	Mesleki Tecrübe (Yıl)
TR-1	Türkiye Geneli	17
TR-2	Türkiye Geneli	36
TR-3	Marmara	10
TR-4	Marmara & Karadeniz	20
TR-5	Türkiye Geneli	31
TR-6	Ege & İç Anadolu	9
TR-7	İç Anadolu	6
TR-8	Türkiye Geneli	32
TR-9	Türkiye Geneli	19
TR-10	Türkiye Geneli	28

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

gözüyle değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmaya katılan turist rehberlerinin ifadelerinden, Politika Analizi yaklaşımının Türkiye’de planlama/politika geliştirme süreçlerinde yürürlükte olan yaklaşım olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlayışın sürekliliği durumunda turist rehberlerinin sürece herhangi bir katkı sağlayabilmesi çok da imkân dahilinde görülmemektedir. Ancak çalışmanın bir diğer önerisi, Rothman’ın sosyal planlama yaklaşımı ile turist rehberlerinin saha eylemlerinin bilgilendirme, terapi ve manipülatif etkileri, yönetimin ve de değişimin bireysel deneyime dayalı sosyal olgunlaşma sürecine dönüştürebileceğini ön görülebilir olduğudur. Bu durumda Politika Analizi yaklaşımı daha olumlu ve sürdürülebilir bir boyut kazanabilir. Aksi takdirde, ‘uzman’ planlayıcıların süreç üzerinde yüksek derecede kontrol sahibi olduğu basmakalıp planlama versiyonu ‘sosyal planlama’ olarak dayatılacaktır (Rothman & Wheeler, 2013). Böylece bir durumda, planlamacının yetkilendirilmiş gücünün işlevi, verileri toplamak, analiz etmek, bu verilere dayanarak bir plan oluşturmak ve ardından bunu karar vericilere sunmaktır. Böylece yerel kalkınmayı gerçekleştirecek bir sosyal eylem olacağı düşünülecektir. Bu süreçte, planlama sürecinde sıklıkla yurttaş, meslek erbabı ve paydaş katılımına baş vurulabilir ama bu tür bir planlama genellikle ‘manipülasyon’ ve ‘terapi’ düzeylerinde kalma eğilimi gösterecek ve bir bilgenin (turizm planlayıcısı) yereli ortak almışçasına ve yetkiyi paylaşmışçasına bir faaliyet yürüttüğü algısını ortaya koyma amacı güdecektir (Arnstein, 1969). Sürecin sorumlularının genellikle hükümet yetkilileri olduğu bu yaklaşımda, halkın katılımı, halkı sakinleştirmek ve olacaklar konusunda bilgilendirmek için istenecek ve onları karar alma sürecine anlamlı bir şekilde dahil etme zorunluğu da olmayacaktır (Reid, 2003).

Tablo 1’in en sağında yer alan ve temelde değişimi yönetmek için tasarlanmış olan bir süreç grubu daha bu çalışmanın yazarı tarafından eklenmiştir. Burada turist rehberi (turfaaliyet planlayıcı/uygulayıcı), bu süreçlerin etkisinde olsa da kontrolünde olmayacak ancak kolaylaştırıcı, yönlendirici ve yapıcı olarak ve değişimi teşvik ederek hareket edecektir. Bu durumda turizm planlamasının temel yöneliminden ve sonucundan sorumlu olmayacağından, Uyarılmış Değişim yaklaşımı ile yetkili planlayıcıların yetkiyi turist rehberlerinin saha deneyimlerini kapsayacak şekilde esnetmesi gerekecektir. Özellikle turizm söz konusu olduğunda kontrolün yalnızca toplumun elinde olduğu örnek durumların sayısı azdır. Ancak, turizmin geleceğini planlamak için turizm geliştirme projelerinin planlanması, denetlenmesi ve kontrolünde turist rehberlerinin sürece dâhil edilmesi, sürecin başarısına kayda değer katkılar sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

5.1. Pratik Çıkarımlar

Çalışmadan, Türkiye’de mevcut koşullara daha uygun olabilecek aşağıdan yukarıya stratejilere gereken önemin verilemediği anlaşılmaktadır. Oysa yerel, bölgesel ve ulusal nitelikteki çoğu turizm projesi sürecinin her noktasında turist rehberlerinin saha çıktıları doğrultusunda Tablo 1’de özetlenen Bireysel Deneyime Dayalı Sosyal Olgunlaşma ve Bireysel Deneyime Dayalı Toplumsal Kalkınma yaklaşımlarının uygulamaya dökülmesi gerekliliği açıktır. Bu tür projelerin çoğunun bu yaklaşımları benimsememesi,

birçok projenin neden başarısızlıkla sonuçlandığını veya en azından süreçte topluluk üyeleri ve diğer paydaşlardan önemli bir dirençle karşılaştığını kısmen açıklayabilir. Bu tür koşullar, radikal bir planlama yaklaşımının uygun olduğu nadir durumlara bile yol açabilir. Ancak bu sadece turizm gelişiminin yerel vatandaşlar için dayanılmaz yaşam koşulları yarattığı veya çevreyi aşırı derecede olumsuz etkilediği durumlarda beklenmelidir.

Çalışmanın önemli çıktılarından birisi de Türkiye’deki üst düzey turizm plan/politika yapımcılarının turizm faaliyetlerine ilişkin veri toplama süreçlerinde turist rehberlerinden faydalanma konusunda isteksizlik olduğudur. Mülakat verileri ışığında bu durumun rehberler açısından mevcut uygulamaların çoğundaki başarısızlığın nedeni olarak görüldüğü açıktır. Dolayısıyla çalışmanın uygulamalara dönük ilk pratik çıktısı gelecekteki araştırma ve veri toplama süreçlerinde, merkezi ve yerel yönetimlerdeki plan/politika yapımcılarının bilinen bir dizi turizm göstergesinin yanı sıra rehberlerin tecrübe ve saha birikimlerine yer verilmesinin gerekliliğidir. Ayrıca, planlamada kanıta dayalı veriler politikaların olumlu sonuçlanmasında önem taşımaktadır (Elias vd., 2023). Mülakat sonuçları göstermektedir ki, rehberlerin sahadan derledikleri bulgular, kanıta dayalı planlamanın destinasyon yönetiminin temel bir özelliği haline gelip gelmediğine dair açık bir gösterge olabilir. Turizm plan/politika yapımcılarının bir kriter olarak rehber dönütlerini gösterge olarak değerlendirebilecekleri sonucu pratik açıdan değerli bulunmuştur.

5.2. Teorik Çıkarımlar

Çalışmanın sonuçları göstermektedir ki, turizm endüstrisinde deneyimin kullanılması planlama ve politika geliştirme süreçlerinde geniş perspektifler ve büyük bir potansiyel kazandırabilir. Planlamanın başarısında toplanan verilerin sağlıklı ve gerçek olması önemlidir. Bu yönüyle, uygulanmakta olan turizm politikalarının turistteki ve turizm yatırımcısındaki yansımalarını birinci elden gözlemleyen turist rehberlerinin alanda biriktirdiği veriler, özellikle Türkiye gibi kültürel zenginliği öne çıkan ve bu zenginliği donanımlı rehberler tarafından anlatılmaya muhtaç olan ülkelerde turizmde plan/politika geliştirme sürecinde önemli katma değer üretebilir.

5.3. Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar için Öneriler

Her ne kadar bu çalışma her araştırmada olduğu gibi titizlikle tasarlanmış ve yürütülmüş olsa da bazı sınırlılıklar barındırmaktadır. İlk sınırlama görüşmenin doğasından kaynaklanmaktadır. Mevcut çalışma görüşmeye alınan kişilerin bildirdiği verilere dayanması nedeniyle sınırlıdır. Kişisel olarak bildirilen verilerle ilgili olarak Patton (1990), katılımcıların bakış açılarının veya algılarının kişisel önyargılardan, farkındalık eksikliğinden, kaygıdan veya etkilenebileceğini savunur. Dolayısıyla çalışmanın ikinci sınırlılığı, bu tür durumları kontrol altına almak için her türlü çaba gösterilse de katılımcıların sorulara yoğunlaşma düzeyleri, bilgilerini hatırlama yetenekleri ya da bilgi düzeyleri nedeniyle görüşlerini kısmen yansıtmış olma olasılığıdır. Çalışma verilerinin sonuçlarında önerilebilir ki;

- Turizm planlamasında durumların sürekli olarak değiştiği ve bu nedenle turizm planlamacısının belirli bir proje içinde bir teorik modelden bir diğerine geçme ihtiyacı duyacağı açıktır. Bu hızlı değişimi yakından takip edebilmek, sürece dahil olan kişiler değişirken belirli ve sabit bir yaklaşımı benimsemek ve plan/politikayı bu şekilde sürdürmek telafisi imkânsız problemler doğurabilir. O halde sahadan gelecek sıcak verilerin mevcut ve gelecek projeksiyonlara kısa sürede yansıtılabilmesi aciliyet taşımaktadır.
- Turizm planlayıcısı sürecin dinamiklerini izlemeyi ve kısa zaman içinde saha deneyimlerini rehberlerden düzenli ve hızlı bir şekilde alabilir olmalıdır. Bu amaca hizmet edecek ve meslek üyelikleri ile giriş yapılacak bir internet platformunda hızlı bilgi akışını sağlayacak bir sisteme ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla, daha hızlı, reel ve katılımcı bir planlama ile turizm endüstrisinin sağlıklı gelişimi, paydaşların refah düzeylerinin artarak sürdürülmesi ve yeni istihdam alanları yaratarak endüstrinin geleceğinin inşasına yön verecek düzenlemeler için turist rehberleri için takibi ve kalıcı olarak iyileştirilmesi konusunda saha gözlemcileri ve saha yetkilileri olarak hizmet sağlayabilir.
- Çalışma, turist rehberleri perspektifinden, Türkiye'deki turizm plan/politika aktörlerinin söylem, görüş ve uygulamalarının hâlâ pandemi durumundan ilham aldığı ve eleştirel politika analizi, turizm planlaması ve politika söylemiyle turizmi yeniden yapılandırmak için fırsatları yerinde kullanmadığını göstermektedir. Hem yerel hem merkezi yönetimlerin turist rehberlerinin saha deneyimi çıktılarını birer kanıt olarak turizm planlama sürecine dahil etmeleri, bu alandaki bilgi açığını da kapatmaya katkı sağlayacaktır.

Gelecek çalışmaların rehberlerin birikimlerinden faydalanmanın gelişen teknoloji ile nasıl kolaylaştırılabileceği, rehberlerin düzenli olarak her tur başı, ortası ve sonunda deneyimlerini aktarabileceği bir terminalin nasıl kurulabileceği gibi alanlara odaklanmasına ihtiyaç vardır.

Etik Beyan: Bu çalışmada mülakat yönetimi için Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulundan, 6/02/2024 tarihli ve 04 nolu toplantısında 024/169 sıra sayılı kararı ile izin alınmıştır. Aksi bir durumun tespiti halinde TO&RE Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarın katkı oranı %100'dür.

Çıkar Beyanı: Herhangi çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür: Bu çalışmada yaptıkları katkılar ile bana destek veren Durul Aliye Gümüş, Prof. Dr. Ceyhan Can Özcan ve Prof. Dr. Yasin Bilim'e teşekkürü bir borç bilirim.

Kaynakça

Adedoyin, F. F., Seetaram, N., Disegna, M., & Filis, G. (2023). The effect of tourism taxation on international arrivals to a small tourism-dependent economy. *Journal of Travel Research*, 62(1), 135-153.

- Aire, R. (2019). *The Role of a Tour Guide in Tourism Experiences The Case of A DMC in Bergen, Dissertation*. Norway: University of Algarve.
- Antara, M., & Sumarniasih, M. S. (2017). Role of tourism in economy of Bali and Indonesia. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 5(2), 34-44.
- Ap, J., & Wong, K. (2001). Case study on tour guiding: Professionalism, issues, and problems. *Tourism Management*, 22(5), 551-563.
- Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *American Institute of Planners Association Journal*, 35, 216-24.
- Aslan, Z., & Çokal, Z. (2016). Profesyonel turist rehberinin kültürel değerlere katkısına ilişkin turist algılamaları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(1), 53-69.
- Balakrishnan, J., Dwivedi, Y. K., Malik, F. T., & Baabdullah, A. M. (2023). Role of smart tourism technology in heritage tourism development. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(11), 2506-2525.
- Başoda, A., & Aylan, S. (2023). Ürkiye'de Turist Rehberliğinin Gelişimini Hızlandıracak Öncelikli Düzenlemelere İlişkin Bir Planlama Modeli Önerisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 11(1), 91-121.
- Başoda, A., & Varol, F. (2022). Deneysel turist rehberliği: Kavramsal bir çerçeve ve model önerisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4), 1716-1738.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, 2, 8-14. doi: 10.1016/j.npls.2016.01.001.
- Black, R., Weiler, B., & Chen, H. (2019). Exploring theoretical engagement in empirical tour guiding research and scholarship 1980-2016: A critical review. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 19(1), 95-113.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. The USA: Pearson Education.
- Bramanti, L., Vielmini, I., Rossi, S., Stolfa, S., & Santangelo, G. (2011). Involvement of recreational scuba divers in emblematic species monitoring: the case of Mediterranean red coral (*Corallium rubrum*). *Journal of Nature Conservation*, 19, 312-318. doi: 10.1016/j.jnc.2011.05.004.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2011). Critical research on the governance of tourism and sustainability. *Journal of Sustainable Tourism* 19(4-5), 411-421. doi: 10.1080/09669582.2011.580586.
- Butcher, S. H. (1902). *The poetics of Aristotle*. London: MacMillan.
- Cansu, E., & Tanrısever, C. (2020). Turist rehberlerinin yabancı dil eğitimleri üzerine bir araştırma. *TURAR Turizm ve Araştırma Dergisi*, 9(1), 26-44.
- Chen, C., & Tsai, D. (2007). How destination image and evaluative factors affect behavioural intentions? *Tourism Management*, 28(4), 1115-122.
- Chen, M. (2010). The economy, tourism growth and corporate performance in the Taiwanese hotel industry. *Tourism Management*, 31(5), 665-675.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2014). *Research methods, design, and Analysis*. The USA: Pearson.
- Cohen, E. (1985). The tourist guide: The origins, structure, and dynamics of a role. *Annals of Tourism Research*, 12(1), 5-29.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design*:

- Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Çapar, G., & Atçı, A. (2023). Turist Rehberlerinin Yorumlama Performansının Hatırlanır Tur Deneyimleri ve Davranışsal Niyetler Üzerindeki Etkisi. *Avrasya Turizm Araştırmaları Dergisi* 4(1), 1-14.
- Çokışler, N. (2022). Turist rehberliği bölümleri için önerilen müfredatlar: Bir içerik analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 664-678.
- DEHLG. (2007). Development plans: guidelines for planning authorities. İçinde *Department of Environment Heritage and Local Government (DEHLG)*.
- Deng, Z., Weng, D., & Wu, Y. (2023). You are experienced: interactive tour planning with crowdsourcing tour data from web. *Journal of Visualization*, 26, 385-401. doi: 10.1007/s12650-022-00884-1.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2000). *Strategies of qualitative inquiry*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Dewar, K. (2000). An incomplete history of interpretation from the big bang. *International Journal of Heritage Studies*, 6(2), 175-180.
- Duman, T., Kozak, M., & Uysal, M. S. (2007). Turizmde ürün çeşitliliği yoluyla ürün değeri oluşturma: Türkiye' deki arz kaynakları üzerine bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(2), 206-214.
- Elias, P. S., Dufour, M., & Tremblay, P. S. (2023). An international interface: Democratic planning in a global context. *Competition & Change*, 0(0), 1-18, doi: 10.1177/10245294231212681.
- Eser, S., & Haşımoğlu, N. (2020). Turist rehberliğinde dil seçimi ve nadir dillerin önemi. *Turizm Akademik Dergisi* 7(2), 225-240.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. New York, NY: The McGraw-Hill Companies, Inc.
- Freire, P. (1990). *Pedagogy of the Oppressed*. London: Penguin.
- Friedmann, J. (1987). *Planning in the Public Domain*. Princeton University Press, doi:10.2307/j.ctv10crf8d.
- Hall, C. M. (2009). Degrowing tourism: décroissance, sustainable consumption and steady-state tourism. *Journal of Sustainable Tourism* 20(1), 46-61.
- Haynes, C. (2015). *The roles of indigenous tour guides in providing authentic experience on guided tours in the Caribbean*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, The Pennsylvania State University, U.S.A.
- Head, B. W. (2008). Three lenses of evidence-based policy. *Australian Journal of Public Administration*, 67(1), 1-11 doi: 10.1111/j.1467-8500.2007.00564.x.
- İlter, M. S. (2021). Sürdürülebilir Turizm Endüstrisi Kurmak Mümkün Müdür? 'Bodrum Örneği'. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 33-41.
- Irimiás, A., Mitev, A., & Michalkó, G. (2021). The multidimensional realities of mediatized places: the transformative role of tour guides. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 19(6), 739-753.
- Koçak, B., & Kabakulak, A. (2018). Turist rehberlerinin meslekten beklentileri üzerine bir araştırma. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(1), 24-30.
- Kozak, M. (2017). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Krefting, L. (1991). Rigor in Qualitative Research: The Assessment of Trustworthiness. *The American Journal of Occupational Therapy*, 45(3), 214-222.
- Li, P., Zhou, Y., & Huang, S. (2023). Role of information technology in the development of e-tourism marketing: a contextual suggestion. *Economic Analysis and Policy*, 78, 307-318.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.
- Löfgren, O. (2003). The new economy: A cultural history. *Global Networks*, 3, 239-254. doi:10.1111/1471-0374.00060.
- Mair, H., & Reid, D. G. (2007). Tourism and community development vs. tourism for community development: Conceptualizing planning as power, knowledge, and control. *Leisure / Loisir*, 31(2), 403-425. doi:10.1080/14927713.2007.9651389.
- Marat, M. M., Silva, L. S., Cunha, B. J., & d'Almeida, P. B. (2022). The Democratic Planning Policy, İçinde, M. M. Marat, L. S. Silva, B. J. Cunha, & P. B. d'Almeida (Ed.), *Atlas of the Food System: Challenges for a Sustainable Transition of the Lisbon Region* (s. 49-85). Cham: Springer International Publishing.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2011). *Designing qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design: an interactive approach*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- McCole, D., & Joppe, M. (2014). The search for meaningful tourism indicators: The case of the international upper great lakes study. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events* 6(3), 248-263.
- McLoughlin, E., & Maguire, K. (2022). Evidence informed planning for Tourism. İçinde, D. Buhalis (Ed.), *Encyclopedia of tourism management and marketing*. Edward Elgar Publishing.
- Merriam, S. B. (2014). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco, CA: John Wiley & Sons, Inc.
- Meschini, M., Machado, T. M., Marchini, C., Caroselli, E., Prada, F., Mancuso, A., . . . Neri, P. (2021). Reliability of data collected by volunteers: A nine-year citizen science study in the Red Sea. *Frontiers in Ecology and Evolution*, 9, 694258.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Montoya, C. M. (2016). Preparing for interview research: the interview protocol refinement framework. *The Qualitative Report*, 21(5), 811-831.
- Nakip, M., & Yaraş, E. (2017). *Pazarlamada Araştırma Teknikleri*, 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Nien, T. K., Yi, S. C., Kuo, C. C., & Li, Y. L. (2018). The asymmetric effect of tour guide service quality on tourist satisfaction. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 19(4,5), 21-542. doi: 10.1080/1528008X.2018.148328.
- Olalı, H. (1990). *Turizm politikası ve planlaması*. İstanbul: İşletme İktisadi Enstitüsü Yayınları.
- Ozdemir, M., & Eşitti, B. (2023). Turist Rehberleri Açısından Sessiz Turizmde Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 225-244.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.
- Pelit, E., & Gökçe, F. (2019). Turist rehberliğinde istihdam alanları ile ilgili sorunlar. *Turist Rehberliği Dergisi*, 2(1), 1-9.
- Polkinghorne, D. E. (1989). Phenomenological research methods. İçinde, R. S. Valle, & S. Hailing, (Ed.), *Existential-phenomenological perspectives in psychology* (ss. 41-60). NY: Plenum.
- Rabotić, B. (2008). *Tourist guides as cultural heritage interpreters: Belgrade experience with municipality-sponsored guided*

- walks. The Proceedings Book of the International Tourism Conference, Cultural, and Event Tourism: Issues & Debates (ss. 213-233).
- Reid, D. G. (2003). *Tourism, globalization and development: responsible tourism planning*. London: Pluto Press.
- Reindrawati, D. Y. (2023). Challenges of community participation in tourism planning in developing countries. *Cogent Social Sciences*, 9(1), 2164240.
- Rothman, D. J., & Wheeler, S. (2013). *Social history and social policy*. NY, London, Toronto: Academic Press.
- Ruhanen, L. (2013). Local government: Facilitator or inhibitor of sustainable tourism development? *Journal of Sustainable Tourism* 21(1), 80-98. doi: 10.1080/09669582.2012.680463.
- Rutledge, E. J. (2023). The tour guide role in the United Arab Emirates: Emiratisation, satisfaction and retention. *Tourism and Hospitality Research*, 23(4), 610-623.
- Schutz, A. (1967). *The phenomenology of the social world*. Chicago: Northwestern University Press.
- Sewell, M. (2006). *The use of qualitative interviews in evaluation*. The University of Arizona-Cyfernet: www.ag.arizona.edu/fcs/cyfernet/cyfar/Intervu5.htm adresinden alındı.
- Shang, K., Fan, D. X., & Buhalis, D. (2023). Tour guides' self-efficacy and resilience capability building through sharing economy platforms. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 35(4), 1562-1583.
- Smith, M. (2003). *Research methods in accounting*. UK: Sage Publications.
- Solmaz, C. (2012). *Turizm politikalarının oluşturulmasında turist rehberlerinin rolü*. [Yüksek Lisans Tezi] Turizm İşletmeciliği ve Otellilik Ana Bilim Dalı, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Stankey, G. H., McCool, S. F., Clark, R. N., & Brown, P. J. (1999). Institutional and Organizational Challenges to Managing Natural Resources for Recreation: A Social Learning Model. İçinde, E. L. Jackson, & T. L. Burton (Ed.), *Leisure Studies: Prospects for the Twenty-first Century* (ss. 435-50). Pennsylvania: Venture Publishing.
- Tanrısever, C., Bektaş, İ., & Koç, D. E. (2019). Dünyada turist rehberliği eğitimi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 2(1), 44-56.
- Temizkan, S., & Ergün, B. (2020). Turist rehberliği öğretimi kalite ölçeği geliştirilmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 3720-3739.
- Tung, V., & Ritchie, B. (2011). Exploring the essence of memorable tourism experiences. *Annals of Tourism Research*, 38(4), 1367-1386.
- Turner, D. W. (2010). Qualitative Interview Design: A Practical Guide for Novice Investigators. *The Qualitative Report*, 15(3), 754-760.
- Var, T., & Gunn, C. (2020). *Tourism planning: Basics, concepts, cases*. London: Routledge.
- Vygotsky, L. (1987). *Thought and language*. Cambridge: MA: MIT Press.
- Weiler, B., & Black, R. (2014). *Tour guiding research: insights, issues, and implications*. United Kingdom: Channel View Publications.
- Weiler, B., & Black, R. (2015). The changing face of the tour guide: One-way communicator to choreographer to cocreator of the tourist experience. *Tourism Recreation Research*, 40(3), 364-378.
- Wertz, F. J., Charmaz, K., McMullen, L. M., Josselson, R., Anderson, R., & McSpadde, E. (2011). *Five ways of doing qualitative analysis*. NY, London: The Guildford Press.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, B., & Atasoy, B. (2021). Turizm rehberliği alanındaki lisansüstü tezlerin bibliyometrik çerçevesi. *Alanya Akademik Bakış*, 5(1), 143-160.

Extended Abstract

The tourism sector is changing rapidly and tourism plans and policies are gradually expanding to maintain its sustainability. The effectiveness of tourism plans and policies depends on the reliable flow of data on supply and demand. In this study, the role of tourist guides in the application of Turkish tourism plans and policies is evaluated using qualitative and phenomenological research methods. The real-life observations and experiences of tourist guides provide valuable output for the study.

Tourism is crucial to economic growth and a driving force in the cultural tourism sector. Cultural narrators or tour guides are professionals who deal with tourism markets and are constantly experiencing change. Fully utilizing the brilliance, performance, criticism and praise of tourists and aligning plans/policies accordingly can have an invaluable transformative impact on implementation outcomes. With the development of information technologies, the forces that have transferred to tourism have greatly increased. This study focuses on the attitudes of tour guides towards tourism and policies that plan, implement and experience data-based tourism activities in Turkey. The aim is to examine the current tourism plans and policies from the perspective of tour guides and to analyze the parts that need to be updated to make comprehensive determinations. The study offers suggestions on theories, extensions, and projects for tourism plans and policies from a theoretical and practical perspective. It is an original field research that reflects the observations, experiences, knowledge, and experiences of an important study tourism industry group.

This study aims to investigate the contribution of professional tourist guides in Turkey to Turkish tourism policy and planning. A qualitative research design was chosen for this study because it is determinative and focuses on many experiences and interpretations rather than actualization. Its formation will take on a more phenomenological character as the study will examine what tour guides observe based on their experiences on the ground, how they interpret these experiences, and what meanings they attribute to them. Phenomenological studies allow us to understand the phenomenon we are interested in through our perspectives or experiences. As a single event has multiple interpretations or units of reality, it centers on the lived experiences of many people. Professional tour guides have the opportunity to observe that the same experience can be interpreted differently by different people due to the social structure of reality independent of tourism planning. Phenomenological studies attempt to uncover what is a significant problem in participants' perceptions and reactions to the phenomenon of interest. The value of the research lies in the depth and richness of the findings, which are based on participants' lived

experiences.

In the study, tour guides' knowledge of Turkish tourism regulations and policies, changes in decision-making, and their competence in this process were analyzed. It also shows whether professional tour guides in Turkey contribute to this field and how they can contribute if they have the opportunity to do so. The explanations obtained can be listed as follows.

In the explanations about touristic information and political factors, it is seen that tour guides focus more on records based on their knowledge. In addition, it was found that people generally focus on the design of tourist places for foreigners and locals and the arrangements that need to be made to benefit economically from tourism. There are more public action plans for continuity and maintenance of planning. The results show that, according to the interview results, the first reason for the failure of tourism plans/policies is that 'applications are imposed from above without getting reliable data from the field'. The fact that the visitor profile in Turkey is currently centered on sun, beach and sea is explained by mass fragmentation and a very weak explanation of planning and policy. Participants emphasized the urgency of radically turning long-term policy first, then medium and short-term plans into reality. It has been emphasized that the concepts and practices of tourism planning and policy cannot be considered independently, as planning must involve state or governmental decisions and is not something that only tourism stakeholders must fulfill. Considering that policy is a decision-making process that supports planning, the fact that no sustainable results have been achieved although the efforts in tourism policy in recent years have led to the conclusion that Turkey has a biased planning/policy in the tourism environment. It was emphasized that despite many meetings and workshops attended by the bureaucracy, the private sector, academics, and the press, the files of these studies were forgotten on dusty shelves and never implemented. As a result of the study, it was stated that, according to the participants, there has never been any practical tourism planning and policy in Turkey and that professional tour guides have not been involved in these processes. It was also emphasized that the use of experience in the tourism industry can provide valuable information and potential for planning and policy development processes. According to the participants, the data collected by tour guides observing the impact of applied tourism policies on tourists and investors can make an important contribution to the development of tourism plans and policies, especially in countries such as Turkey. However, senior tourism planners are often reluctant to utilize the experience of tourist guides to collect data on tourism activities.

The study finds that Turkish tourism planning strategies generally ignore the experience of tourist guides, which is seen as an obstacle to the more effective functioning of the tourism organization. It is assumed that the close contact of tourist guides with all stakeholders in the tourism industry can create social maturation based on individual experiences and social development approaches at every stage of the process of most local and national tourism projects. Another recommendation of the study is that tourism planners should adapt to the ever-changing situations and follow the dynamics of the process by

getting regular feedback from experienced tour guides. More participatory plans/policies that incorporate the experiences of tour guides can make an important contribution to the development and sustainability of the tourism sector through regulations that shape the future of the sector by increasing the well-being of stakeholders and creating new areas of employment. In conclusion, the study emphasizes the need for more inclusive and participatory tourism planning strategies in Turkey. Further, the study recommends investigating the level of knowledge of planning and decision-makers in central and local governments regarding tourism indicators and the opinions of tourist guides in terms of experience and field knowledge. The results of the interviews suggest that the insights of tourist guides could be a strong indication that they could become a key feature of evidence-based planning. They suggest that the policy analysis approach in the Turkish planning/policy development processes involving the tourist guides will initiate more informative and directional management and social maturation based on change. In contrast, the stereotypical version of planning where experts control the process seems to be imposed as "social planning". In this process, the role of the planner is limited to collecting data, analyzing it, creating a plan, and presenting it to decision-makers.